

Кулик Ганна Володимирівна,
зав. НТБ ІДСС,
молодш. наук. спів роб.
(Іванівська дослід.-селекц. ст.,
Сумська обл.)

ВНЕСОК Г.С. ЛАСТОВИЧ У РОЗВИТОК СЕЛЕКЦІЇ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ НА ІВАНІВСЬКІЙ ДОСЛІДНО-СЕЛЕКЦІЙНІЙ СТАНЦІЇ

У статті безпосередньо розкрито життєвий і творчий шлях відомої вченої, селекціонера Г.С. Ластович, яка працювала на Іванівській дослідно-селекційній станції, та її вагомий внесок у розвиток сільськогосподарської науки.

В статтє непосредственно освещен жизненный и творческий путь известного ученого А.С. Ластович, которая работала на Ивановской опытно-селекционной станции и её весомый вклад в развитие сельскохозяйственной науки.

In clause it is directly covered vital and a career of known scientist A.S. Lastovich who worked on IRSS and her powerful contribution to development of an agricultural science.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Пріоритетне значення в історії аграрної науки в Україні має творча особистість, яка зробила вагомий внесок в розвитку вітчизняної науки і суспільства, – особливо тепер, коли в державі проходять корінні зміни в реформуванні АПК. Інтенсивний розвиток аграрної науки неможливий без історичного досвіду минулого та аналізу сучасного стану.

Виклад основного матеріалу та аналіз публікацій. Пшениця – найбільш давня за своєю природою степова культура. Ще в кам'яному віці, приблизно в III-II тисячолітті до нашої ери, племена, що проживали на території сучасного лісостепу України, вирощували пшеницю. Дослідники багато разів знаходили

залишки пшениці в розкопках, що залишилися з часів трипільської культури [1]. З XIII століття північно-східна частина України стала одним із важливих районів її вирощування. З 1881 р. до початку першої світової війни посіви озимої пшениці значно розширилися, що пояснюється прискореним зростанням її врожайності і прибутковості. Проте збільшення площ озимої пшениці в дореволюційний період стримувалося. І пояснюється це не лише відсутністю пристосованих до місцевих умов сортів, а головним чином політикою царського уряду.

Влітку 1908 р. в Харкові відбулася земська нарада з дослідної справи. У спеціальному розділі програми мова йшла про необхідність розвитку селекції та її державної підтримки. При всіх дослідних станціях пропонувалося влаштувати селекційні відділи [2].

Селекційна робота стає головним напрямом діяльності Іванівської ДСС з 1909 року.

Пріоритет віддавався озимій пшениці як одній з головних зернових культур зерно-бурякової сівозміни. Мета спеціалістів полягала у виведенні сортів, які б відповідали екологічним умовам зони діяльності дослідної установи. Основні ознаки створюваних сортів – висока зимостійкість і врожайність, висока якість зерна, стійкість до грибкових захворювань та до вилягання.

Плідна робота в цьому напрямі розпочата і велася протягом 20-ти років селекціонером Б.М. Лебединським, основоположником селекційної роботи на дослідній станції.

У подальшому селекцією озимої пшениці займалася ціла плеяда вчених: А.І. Захарченко, А.С. Петоян, Л.П. Левченко, Б.Й. Хмельов та інші. Але вагомих зрушень не було, доки на Іванівську дослідно-селекційну станцію не прийшла Ганна Савівна Ластович [3].

Народилася Г. Ластович 23 лютого 1927 року в селі Рубанівка Валківського району Харківської області в селянській сім'ї. Здобувши середню освіту, вступила в 1947 році на відділення селекції агрономічного факультету

Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, по закінченні якого отримала диплом вченого агронома селекціонера-насінняра.

Ластович Ганна Савівна – видатний селекціонер

З 1952 року Г. Ластович працює на Іванівській дослідно-селекційній станції молодшим науковим співробітником відділу селекції зернових культур.

З великим інтересом вона взялася за улюблену справу. Наполегливість, старанність, творчий пошук, незадоволеність від досягнутого були помічені науковцями станції. І з серпня 1959 року вона вже старший науковий співробітник цього відділу, а з червня 1963 року її призначили завідувачкою відділу селекції озимої пшениці та насінництва зернових культур. Г. Ластович повністю віддається науці. І в 1966 році вона закінчує аспірантуру при ВНЦ. Це були найбільш плідні і сповнені надій щасливі роки. 1971 року їй присвоєно учений ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

Завдяки планомірному, цілеспрямованому пошуку Г. Ластович вдалося досягти своєї мети – одержати повноцінний колос: зимостійкий, високоврожайний, стійкий до вилягання і до грибкових хвороб, з високим вмістом білка і клейковини. Її попередниками сорти створювались шляхом вільного запилення без підбору батьківських пар. Це, за словами Г. Ластович, призвело до створення усередненого низькопродуктивного безперспективного матеріалу. Вона ж стала проводити схрещування на ізольованих ділянках, де серед підбраного батьківського сорту висівали декілька материнських форм з наступною кастрацією. Але найбільш ефективним виявився започаткований Г. Ластович метод міжсортної гібридизації екологічно віддалених форм з високою продуктивністю і чітко вираженими окремими господарсько-біологічними ознаками. Застосування цього методу дозволило селекціонерам

станції створити цінний генофонд і вишукати сорти озимих пшениць інтенсивного типу [4].

Від початку війни й до 1973 року станція практично не мала власних сортів. Завдяки невтомній праці Г. Ластович та невсипному колективу, яким вона успішно керувала, було створено одинадцять високопродуктивних сортів.

Найбільшого поширення набув сорт «Охтирчанка» – високо інтенсивний сорт озимої пшениці, створений у 1973 році. 1974 року він був районований у п'ятьох областях України, а згодом і в областях Російської Федерації. Потенційна врожайність сорту становила 80-90 ц/га [5,6].

Наступні сорти, створені Г.С. Ластович, мали більш високі показники. Її пшениці висівалися в 87 областях колишнього СРСР. Вони були відомі в Німеччині, Чехословаччині, Польщі, Болгарії. Загальна площа сортів Г.С.Ластович, які висівалися, становила 1,5 мільйонів гектарів [7,8].

Г. Ластович знали далеко за межами України. За бездоганну працю над створенням високопродуктивних сортів озимих пшениць вона нагороджена в грудні 1977 року Орденом Трудового Червоного Прапора і в вересні цього ж року удостоєна звання «Заслуженого агронома України».

Протягом 40-річної діяльності на науковій ниві нею надруковано 77 наукових праць. Г. Ластович пропагувала досягнення агрономічної науки, була делегатом численних конференцій, з'їздів, симпозіумів, нарад, науково-практичних семінарів, постійно спілкувалася з молодією зміною науковців, прививала їм навички хліборобської праці.

Складно характеризувати її як ученого і як людину. Це була Інтелігент з великої літери. Надзвичайно скромна при видатних наукових заслугах, доброзичлива, добра, постійно допомагала молодим вченим, мала щирий інтерес до людей – все це викликало повагу до неї колег і вчених.

Напружена наукова праця, якій вона віддавалася сповна, підірвала її здоров'я. У шістдесят шість років вона пішла з життя.

Але справа, започаткована Г.С. Ластович і втілена нею в життя, живе. Ганна Савівна виховала надійну зміну селекціонерів дослідної станції, які продовжують створювати нові, більш високоврожайні сорти озимих пшениць.

Список використаної літератури

1. *Каневский О.Н.* Озимая пшеница в зерновом хозяйстве Украины // Озимая пшеница. – К., 1957. – С. 3.
2. *Автобіографія* Оскара Францовича Гельмера. – Архів музею ІДСС.
3. *Панченко В.Ф.* До сторіччя заснування Іванівської дослідно-селекційної станції // Наук. пр. Іванівської дослід.-селекц. станції 1901-1997 рр.: Наук.-доп. бібліогр. покажч. / ЦНСГБ УААН, Ін-т цукрових буряків, Іванівська дослід.-селекц. ст.; Кулик Г.В., Дерлеменко Г.Ф., Полякова А.Д. – Суми, 2001. – С. 5 – 24.
4. *Савченко Н.М., Ластович А.С.* Насыщающие скрещивания, как метод получения линий озимой пшеницы с ЦМС // Материалы респ. семинаров: Использование насыщающих скрещиваний и самонесовместимость в селекции сельскохозяйственных растений. – К., 1975. – С. 31-38.
5. *Савченко Н.И., Ластович А.С.* К методике создания сорта озимой пшеницы Ахтырчанка // Тезисы докладов на III съезде генетиков и селекционеров Украины. – К., 1976. – Ч. 2. – С. 67.
6. *Ластович А.С., Теселько В.Л., Савченко Н.И.* Высокопродуктивный сорт озимой пшеницы Ахтырчанка // Селекция и семеноводство. – 1979. – № 1. – С. 32-33.
7. *Новый сорт озимой пшеницы Ивановская-16 для возделывания по интенсивной технологии* / А.С. Ластович, Н.И. Савченко, Ю.Н. Иванов и др. // Селекция и семеноводство. – 1988. – Вып. 64. – С. 21-22.
8. *Ластович А.С.* Селекция озимой пшеницы на Ивановской опытно-селекционной станции // Селекция и семеноводство зерновых и зернобобовых культур в системе НПО «Сахсвекла»: Сб. науч. тр. ВНИС. – К., 1989. – С. 96-99.